

ג' ל י ר נ ר ת ל ע י ר נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי נאמח ליכוביץ
יו"ל ע"י מוסד תורה וחשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נסי מזרחי באמריקה

מרק א.

בראשית (תשי"ד)במקום הקדמה

דברים מאירים נתיב כלמוד התורה:

מדרש הנעלם בראשית בזהר חדש (תורה שלמה קכ"ד)
 ר' יהודה אמר: למה הזכיר הקב"ה בריאת שמים וארץ תחילה, וחלא המלאכים
 נבראו תחילה? וכסא הכבוד? אלא כדי שלא יתרחק אדם דברים המאוסים מהעין.
 רבי אומר: כדי להראות לאדם שאינו בעל חכמה ואינו ראוי לגלות לו סמרי תורה,
 דאמר ר' יצחק: אין מגלין סמרי תורה אלא לאדם חכם, קורא וטובה, ותלמודו מחקשים
 בידו, והוא ירא שמים ובקיא בכל דבר, ואדם שאינו בענין זה ויטאל על הסמרים
 והנעלם טלמעלח, אמר לו: "מה אתה סואל? סא נא עיניך וראת, כי בראשית ברא
 אלוקים את השמים ואת הארץ, תדע לך שלא גלתה התורה יותר. ואם תאמר שאין סמרים
 בתורה, תדע לך כי על כל דבר ודבר יש תלי תלים של סודות והלכות ומפרשים,
 שנאמר (סיר הסירים ה') "קוצותיו תלתלים, על כל קוצ וקוצ תלי תלים."

א.א. טאלח כללית

הטוח לפרקנו את תחלים מומור ק"ד.
 דעה רוב המפרשים היא שהמומור בנוי בעיקרו למי סדר הבריאה, כלומר
 למי סדר פרקנו, (ואע"פ שנזכרו בו "עוף השמים" לפני "עשב" ולפני
 סמט וירח.)
 הסבר, כיצד?

ב. בראשית ברא אלוקים

- רס"י ד"ה בראשית ברא: אמר ר' יצחק: לא היה צריך להתחיל...
 רמב"ן " בראשית ברא: אמר ר' יצחק לא היה צריך עד "אם כן נפסד מה שאמרנו".
 1. תמה הרמב"ן על קושיית ר' יצחק על התחלת התורה.
 הסבר מהי תמיהתו (טל הרמב"ן)?
 2. הרמב"ן מעמיק ומסביר את קושיית ר' יצחק להסיר תמיהתו.
 הסבר, מה חיקן הרמב"ן בדבריו בקושיית ר' יצחק (המונחת ברס"י)?
 3א. הרמב"ן מביא - בפרט את דברי ר' יצחק הנ"ל - מה דברי ר' יהוסע
 דסכנין בסם ר' לוי - מדרש רבה -
 במה מסייעים דברי המדרש הזה להבנת קושייתו של ר' יצחק?
 4. כיצד מתרץ ר' יצחק את קושייתו (בתוך דברי רס"י) וכיצד מעמיק
 ומרחיב הרמב"ן את תרוצו זה?
 5. לסם מה נעזר הרמב"ן בדברים ב' כ"ב?

ג. ג. ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור

ראב"ע ד"ה ויאמר: אמר הזאון, כי פירוש "ויאמר" כמו וירצה, ואלו היה כך -
 היה ראוי "להיות אור".

רמב"ן מלת "אמירה" בכאן להורות על החפץ כדרך (טמאל א' כ') "מה האמר
 נפטר ואעשה לך" - מה תרצה ותחפץ וכן (בראשית כ"ד נ"א) "והיה
 אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה' - כאשר רצה, כי כן הוא תרצון למנוי.

רמב"ם מורה נבוכים א' פרק ס"ה: "...ה' דבור" ו"האמונה" מלה סטותסת
 (בעלת חוראות טונות): נופלת על הדבור בלשון כאשר (סמות
 י"ט י"ט) "מטה ידבר" (סמות ה' ה') "ויאמר פדעה", ונופלת על
 ענין המצויר בטל מבלתי סידור בו - אמר: (קחלת ג') "ואמרתי
 אני בלבי", "ודברתי בלבי", (בראשית כ"ז ס"א) "ויאמר עשו בלבן" -
 וזה הרבה; ותפל על תרצון: (טמאל ב' כ"א ס"ז) "ויאמר לחכות
 את דוד" - כאלו אמר ורצה חשב לחרגו, כלומר חשב בלבן לחרגו.
 (פירוש אבן טמאל: התורה הטליתית של "דבור" היא על תרצון,
 כלומר על ההסגה הטואסת לפעולה) (סמות ג') "חלהרגני אתה אומר"
 פרוטו: התרצה להרגני.

וכל "אמירה" ו"דבור" שבאו מיוחסים להם, מסני הענינים האחרונים - רצוני לומר: שהם אם כנוי על הרצון והחפץ (של האלות) או כנוי על הענין המובן מאת ה' ואמנם הכנוי על הרצון והחפץ ב"אמירה" ו"דבור" ... כי לא יבין האדם בתחילת מחשבה, (לפני העסקו בדבר) איך יעשה הדבר, אטר ירצה הרוצה לעשותו, ברצון בלבד; (האדם אינו מבין כלל, כיצד אפשר טבעלות דבר מה ברצונו של רוצה אחד, יעשה הדבר ע"י הרצון בלבד בלי צורך מעשה: האדם יודע מנסיונו המצומצם שרצונו שלו אינו מחייב העטות הדברים שהוא רוצה בהם, אם לא סיעמול ויסרח בהם). אבל אי אפשר בתחילת הדעה מבלתי סיעטת הרוצה הדבר אטר ירצה להמציאו או יצוה לזולתו לעשותו, (לפי המחשבה השטחית אי אפשר כלל טברצות הרוצה להמציא איזה דבר יומצא הדבר בלי עטיה - מצד הרוצה, או מצד מסחו זולתו טנצטות לעשותו) ולזה (מכיון טיס רק שתי אפשרויות אלה -) הוטאל לה' חצווי בהיות מה טרצה היותו, ונאמר שהדא צוה טיהיה כך (יחסו לאלוקים את חצווי - "אמירה" ו"דבור" בהוראת צווי, בכל פעם שבאו לספר על התחוות מה טרצה האלות בהתחוותו, ואמרו טאלוה צוה טיתחווה דבר זה. למשל: "ויאמר אלוקים יהי אור" פרוטו צוה טיתחווה האור ומובן טאין לחטוב על צווי ממס וטאין כאן אלא הטאלה מתוך דמוי. למעשים טלנו, טאינם פרי רצון לבד, אלא פרי עטיה או צווי של עטיה) ... וכל מה טבא במעטה בראשית "ויאמר, ויאמר" ענינו רצה או חפץ. וחמופה עליו טאלו ה"מאמרות" אמנם הם רצוניים, לא מאמרים - כי מאמרי חצווי אמנם יהיו לנמצא יקבל חצווי חחוא, כן אמרו: "בדבר ה' טמים נעטו וברוח פיו כל צבאם (תחלים ליג ו'). כמו ט"פיו" ו"רוח פיו" - הטאלה, כן "דבורו" ו"מאמרו" - הטאלה. חתירות לטוגריה מפרוטו של יתנהה, אבן טמואל.

1. האם מסכימים רב סעדיה הרמב"ם והרמב"ן כאן בפרוטם של "ויאמר"?
2. מהי טענת הראב"ע נגד רב סעדיה וכיצד אפשר להסיר תלונתו מעל פרוט רב סעדיה גאון?
3. סני הפסוקים המובאים ברמב"ן לראיה ט"ויאמר" בא בהוראת "רצה" אינם מובאים ברשימת פסוקי הרמב"ם להוראה זו. התוכל לסער למה נמנע הרמב"ם מהביא דוקא את אלה?
4. חסבר, מהי הוכחתו של הרמב"ם ט"ויאמר" בפרקנו אינו ניתן לחתפרט כ"ויצו"?
5. חסבר למה טאלה התורה לפעולת רצון הבורא דוקא את פעל ה"אמירה"?
6. טמך פסוקנו חוטיפו חז"ל עוד כנוי לה'. איותו?
- (כנוי: כגון - הבורא ית', חקבה"ו).
7. פסוקנו - וכל הכרוך בו - הטביע חותמו על מקום אחד בתחילת טחריה. איזחוו?
- ד. ד. יהי אור ויהי אור. למה נאמר רק ביום הראטון בלסוך דר ולא נאמר כביום סני וטליטי ורביעי: "ניהי כן"?

 הטאלות הפסומנות א קטות וחמסומנות אא קטות ביותר, יבחר כל לומד במתאים לדרגת ידיעותיו.

על העונים לטאלות לחטאיד טולים רחבים להערות ולחקונים. עליהם לצרף מעטפה וכתבתם עליה וכול בן 20 פרוטה.
 נא לבלי לסכח לכתב את הטם וכתבת גם על דף החטובה.
 מי טאינו רגיל לענות בכתב, יפגה בכתב ויטאל את אטיו לא ידע לפתור.
 טאלות וחטובות נא לטלות לנחמה ליבוביץ, קרית מטה, ירוטלים